

ECZACILIK TEKNİKERLİĞİ PROGRAMI

DOĞAL ÜRÜNLER DERSİ 2

TIBBİ ÇAYLAR

Fitoterapi: Bitkilerin tıbbi amaçlarla kullanılmasıdır.

**Fitoterapinin en yaygın uygulama alanlarından biri
olan
«TIBBİ ÇAYLAR»,
genelde reçete gerektirmemeleri ve kolayca
hazırlanabilmeleri nedeniyle droglardan yaygın bir
şekilde hazırlanmaktadır.**

ÇAYIN TARİHİ

Çayın serüveni 5000 yıl öncesinde Çin'de başlar. Efsaneye göre Çin'in ilk hükümdarlarından, olan Shen Nong çayı ilk keşfeden, kullanan kişidir. Bir gün kaynamakta olan suyun içine yakındaki bir çalıdan kuru yapraklar düşer ve suya kahverengi bir renk yayılır. Aynı zamanda bir bilimadamı da olan imparator bunu görür ve suyu içer ve bu karışımı oldukça ferahlatıcı bulur.

Familya: Theaceae

Thea sinensis (Çay)
(*Camellia sinensis*)

Vatanı Çin, Japonya'dır.

Tropikal ülkelerde ve yurdumuzda Doğu Karadeniz' de kültürü yapılan bir bitkidir.

Kışın yaprak dökmez, yaprakları eliptik, kenarları dentat ve derimsidir.

**Tepe tomurcuđu ve onu
izleyen 2 yaprak (2 1/2) özel
yöntemle fermentasyona
uğratıldıktan sonra kurutulur
ve**

**Folia Theae T.K. (Çay yaprađı)
elde edilir.**

Tarihte sadece *Camellia sinensis* bitkisi için kullanılan «çay» kelimesi daha sonra yaygınlaşmış ve bitkilerden su ile hazırlanan tüm preparatlar için kullanılmaya başlanmıştır.

Günümüzde çayların bir kısmı hoş lezzetleri için (böğürtlen çayı, elma çayı...) tüketilirken bir kısmı da sağlık için önerilmektedir.

TIBBİ ÇAYLAR (=Bitki Çayları, Bitkisel Çaylar):

Günlük rahatsızlıklar olarak belirtilen şikayetlerin ortadan kaldırılmasında tedavi edici etkiye sahip etken maddeler içeren bitki veya bitki parçaları kullanılarak hazırlanan, hastalıklardan koruyucu, başlangıçta tedavi edici veya tedaviyi destekleyici olarak yararlanılan çaylardır.

Tedavide yararlanılan bitkisel ürünlerden en yaygın olanı tıbbi çaylardır.

«Tisan» da tıbbi çaylar için kullanılan bir terimdir.

Avrupa Farmakopesi'nde Bitkisel aylar (Herbal Teas);

**«Bir veya birkaç droęun maserasyon,
dekoksiyon ya da infüzyon řeklinde
hazırlanan, oral yolla kullanılan sulu
preparatlardır» şeklinde tanımlanır.**

**Tıbbi aylar, bitki kısımlarından (droglardan) belirli
kurallar
ile hazırlanan karışımlardır.**

Genellikle birkaç drog karışımı tek
bir droęa tercih edilir.

**TIBBİ ÇAYLARIN (Kişiyi rahatlatıcı ve destekleyici olarak)
KULLANILDIĞI *GÜNLÜK*
*RAHATSIZLIKLAR***

--**Solunum yolu rahatsızlıkları:** Soğuk algınlığı, grip, öksürük...vb..

--**Sindirim sistemi rahatsızlıkları:** İştahsızlık, hazımsızlık, şişkinlik, kabız, ishal..vb.

--**Sinirsel rahatsızlıklar:** gerginlik, uykusuzluk..vb..

--**Üriner/genital sistem rahatsızlıkları:** idrar yolları şikayetleri, adet sorunları, menopoz şikayetleri (sıcak basması gibi)

--**Romatizmal rahatsızlıklar**

--**Cilt rahatsızlıkları**

Günlük rahatsızlıkların yanında,
kalp-damar sistemini ve
karaciğeri
koruyucu
olarak da tıbbi çaylar
kullanılmaktadır.

İÇERDİĞİ DROG SAYISINA GÖRE TIBBİ ÇAYLAR:

--Tek bir bitkisel drog ile hazırlanan tıbbi çaylara “MONO ÇAY” denir.

--İki veya daha fazla drog ile hazırlanan tıbbi çaylara “KARIŞIM ÇAY” adı verilir.

KARIŞIM ÇAYLARIN BİLEŞİMİNE GİREN DROGLAR 4 GRUPTA TOPLANIR:

1.Remedium Kardinale

2.Adjuvans

3.Korrigens

4.Konstituent

HAZIRLANMA ŐEKİLLERİNE (FARMASÖTİK FORMLARINA) GÖRE

TIBBİ ÇAYLAR:

1-Süzen Poşet Çaylar

2-İstant ve Granüle Çaylar

3-Paket Çaylar

TIBBİ ÇAY HAZIRLANMASI :

Çayların hazırlanmasında içerdiği drogların özellikleri göz önüne alınarak 3 yol tercih edilir.

1-Kokulu (uçucu yağ içeren) droglar, çiçek ve yaprak drogları ile **infüzyon** hazırlanması uygundur.

İNFÜZYON: Çay hazırlamada çok sık kullanılan bir yöntemdir. Drog parçaları üzerine kaynar su dökülür, fincanın/çaydanlığın ağzı kapatılarak 5-10 dakika bekletilir. İçilmeden önce süzülür.

2- Toprakaltı (kök, rizom) organları, kabuk ve bazı tohumlar kaynatılabilir. (Tarçın, zencefil, meyan..)

DEKOKSİYON: Drog parçaları üzerine yeterli miktarda soğuk su dökülür ve ağzı kapalı bir kapta, hafif ateş üzerinde 15-20 dakika kaynatılır. İçilmeden önce süzülür.

3-Sıcakta bozunacak bileşiklere sahip olan ve müsilaj içeren droglar için maserasyon yöntemi daha uygundur. Maserasyon daha seyrek olarak kullanılır.

MASERASYON: Drog üzerine belli miktarda su konur ve oda sıcaklığında 6-8 saat bırakılır. Süzülerek kullanılır.

-Batı ülkelerinde tıbbi çaylar bilinçli ve kontrollü olarak üretilip, tüketilmekte ve çok sayıda sağlık sorununda hekimin önerisi ve eczacı gözetiminde eczanelerden halka sunulmaktadır.

-Drogların üretim, hazırlanma ve saklanma koşulları belli standartlara göre düzenlenmeli ve bu aşamalar eczacı kontrolünde olmalı, tıbbi çaylar eczanelerden halka sunulmalıdır.